

Adrianna Jasińska-Cichoń

Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy Komentarz

praktyczne komentarze

Oficyna

a Wolters Kluwer business

Adrianna Jasińska-Cichoń

Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy Komentarz

praktyczne komentarze

Oficyna

a Wolters Kluwer business

Wydawca:
Magdalena Stojek-Siwińska

Redakcja:
Anna Pura

Korekta:
Barbara Siarkiewicz

Skład, łamanie:
JustLuk, Łukasz Drzewiecki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2008

ISBN: 978-83-7526-848-5

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. (022) 535 80 00
31-156 Kraków, ul. Zacisze 7
tel. (012) 630 46 00
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
Księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wprowadzenie	13
Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. Nr 89, poz. 589)	15
Rozdział 1	
Organizacja Państwowej Inspekcji Pracy	15
Art. 1. [Zakres działania].....	15
Art. 2. [Podporządkowanie]	17
Art. 3. [Struktura organizacyjna]	18
Art. 4. [Powoływanie Głównego Inspektora Pracy]	18
Art. 5. [Właściwość miejscowa].....	19
Art. 6. [Uprawnienia Marszałka Sejmu]	19
Art. 7. [Rada Ochrony Pracy]	21
Art. 8. [Ośrodek Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy].....	22
Art. 9. [Nadawanie uprawnień rzeczoznawcy do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy].....	23
Rozdział 2	
Zadania Państwowej Inspekcji Pracy	27
Art. 10. [Zadania Państwowej Inspekcji Pracy].....	27
Art. 11. [Środki prawne]	56
Art. 12. [Odpowiednie stosowanie k.p.a.]	70
Art. 13. [Zakres podmiotowy uprawnień kontrolnych Państwowej Inspekcji Pracy]	74
Art. 14. [Współdziałanie organów Państwowej Inspekcji Pracy z organami nadzoru i kontroli nad warunkami pracy oraz innymi organami]	75

Art. 15. [Pomoc Policji].....	79
Art. 16. [Upoważnienie do wydania aktów wykonawczych określających tryb i formy współdziałania Państwowej Inspekcji Pracy z innymi organami nadzoru i kontroli].....	80

Rozdział 3

Zakres działania organów Państwowej Inspekcji Pracy	81
Art. 17. [Organy Państwowej Inspekcji Pracy]	81
Art. 18. [Zakres działania Głównego Inspektora Pracy]	81
Art. 19. [Zakres działania Okręgowego Inspektora Pracy].....	90
Art. 20. [Obowiązek sprawozdawczy okręgowego inspektora pracy].....	93

Rozdział 4

Postępowanie kontrolne	95
Art. 21. [Cel postępowania kontrolnego].....	95
Art. 22. [Właściwość miejscowa].....	96
Art. 23. [Uprawnienia inspektora pracy przeprowadzającego kontrolę]	100
Art. 24. [Upoważnienie do przeprowadzania kontroli].....	107
Art. 25. [Udział biegłych w kontroli inspektora pracy].....	110
Art. 26. [Miejsce przeprowadzania kontroli].....	110
Art. 27. [Obowiązki kontrolowanego].....	112
Art. 28. [Legitymowanie się].....	112
Art. 29. [Współdziałanie inspektora pracy ze związkami zawodowymi i społecznym inspektorem pracy].....	113
Art. 30. [Obowiązek przestrzegania przepisów bhp]	113
Art. 31. [Protokół kontroli]	114
Art. 32. [Wzory legitymacji i druków]	117
Art. 33. [Środki prawne stosowane przez inspektora pracy]	118
Art. 34. [Forma i treść decyzji inspektora pracy]	120
Art. 35. [Obowiązek informowania inspektora pracy o realizacji decyzji].....	121
Art. 36. [Forma i treść wystąpienia].....	121
Art. 37. [Powiadamianie innych organów o stwierdzonych naruszeniach przepisów].....	122

Rozdział 5

Pracownicy Państwowej Inspekcji Pracy	124
Art. 38. [Kierownictwo PIP oraz pracownicy wykonujący i nadzorujący czynności kontrolne]	124

Art. 39. [Warunki uzyskania statusu pracownika PIP nadzorującego lub wykonującego czynności kontrolne]	125
Art. 40. [Uprawnienia Głównego Inspektora Pracy]	126
Art. 41. [Nawiązanie stosunku pracy]	126
Art. 42. [Zatrudnienie na podstawie umowy o pracę]	127
Art. 43. [Mianowanie]	128
Art. 44. [Obowiązki pracowników PIP wykonujących czynności kontrolne]	128
Art. 45. [Obowiązek zachowania tajemnicy]	129
Art. 46. [Obowiązki pracownicze pracowników PIP]	130
Art. 47. [Zakaz działalności politycznej]	131
Art. 48. [Zakaz wykonywania zajęć]	131
Art. 49. [Okresowe oceny kwalifikacyjne]	133
Art. 50. [Zlecenie innej pracy, przeniesienie na inne stanowisko i do innej jednostki]	135
Art. 51. [Świadczenia dla pracownika delegowanego]	137
Art. 52. [Prawo do płatnego urlopu dla poratowania zdrowia]	138
Art. 53. [Prawo do dodatku za wieloletnią pracę]	139
Art. 54. [Prawo do nagrody jubileuszowej]	140
Art. 55. [Zakładowy fundusz nagród]	142
Art. 56. [Wysokość odprawy emerytalno-rentowej]	144
Art. 57. [Uprawnienia emerytalne]	146
Art. 58. [Czas pracy]	148
Art. 59. [Wymiar i rozkład czasu pracy]	148
Art. 60. [Obligatoryjne zawieszenie w obowiązkach służbowych]	150
Art. 61. [Fakultatywne zawieszenie w pełnieniu obowiązków służbowych]	150
Art. 62. [Przyczyny rozwiązania stosunku pracy za wypowiedzeniem]	151
Art. 63. [Prawo do świadczenia pieniężnego w związku z rozwiązaniem stosunku pracy]	152
Art. 64. [Przyczyny rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia]	155
Art. 65. [Inne tryby rozwiązania stosunku pracy]	156
Art. 66. [Zwolnienie z obowiązku świadczenia pracy w okresie wypowiedzenia]	157
Art. 67. [Odpowiednie stosowanie przepisów o szczególnej ochronie przed wypowiedzeniem i rozwiązaniem stosunku pracy]	157
Art. 68. [Odwołanie od decyzji Głównego Inspektora Pracy]	157
Art. 69. [Odpowiednie stosowanie Kodeksu pracy]	158
Art. 70. [Uprawnienia Głównego Inspektora Pracy jako pracodawcy]	158

Rozdział 6

Odpowiedzialność porządkowa i dyscyplinarna	159
Art. 71. [Upomnienie i rodzaje kar dyscyplinarnych]	159
Art. 72. [Procedury związane z udzieleniem kary upomnienia]	162
Art. 73. [Wszczęcie i przebieg postępowania dyscyplinarnego]	163
Art. 74. [Skład komisji dyscyplinarnej]	164
Art. 75. [Rzecznik dyscyplinarny]	164
Art. 76. [Etapy postępowania dyscyplinarnego]	165
Art. 77. [Wszczęcie postępowania dyscyplinarnego]	165
Art. 78. [Przebieg postępowania dyscyplinarnego]	166
Art. 79. [Wniosek o ukaranie]	167
Art. 80. [Niezwłoczność orzekania]	169
Art. 81. [Uprawnienia stron w postępowaniu dyscyplinarnym]	169
Art. 82. [Rozprawa]	170
Art. 83. [Orzeczenia komisji dyscyplinarnej]	172
Art. 84. [Dyrektywy wymiaru kary i treść orzeczenia komisji]	173
Art. 85. [Odwołanie od orzeczenia komisji dyscyplinarnej]	175
Art. 86. [Przesłanki umorzenia postępowania]	176
Art. 87. [Rozstrzygnięcia Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej]	176
Art. 88. [Odwołanie od orzeczenia Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej]	177
Art. 89. [Prawomocność orzeczeń komisji dyscyplinarnej]	177
Art. 90. [Zatarcie ukarania]	179
Art. 91. [Wznowienie postępowania]	180
Art. 92. [Odpowiednie stosowanie k.p.k.]	181
Art. 93. [Upoważnienie do wydania przepisów szczególnych]	181

Rozdział 7

Zmiany w przepisach obowiązujących	182
Art. 94–103 (pominięte)	182

Rozdział 8

Przepisy przejściowe i końcowe	185
Art. 104–116	185
Art. 105	185
Art. 106	185
Art. 107	185
Art. 108	186
Art. 109	186

SPIS TREŚCI

Art. 110	187
Art. 111	187
Art. 112	187
Art. 113	187
Art. 114	187
Art. 115	188
Art. 116	188

Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. Nr 89, poz. 589) – treść	191
--	-----

Konwencja Nr 81 dotycząca inspekcji pracy w przemyśle i handlu (Dz. U. z 1997 r. Nr 72 poz. 450)	241
---	-----

Konwencja Nr 129 dotycząca inspekcji pracy w rolnictwie (Dz. U. z 1997 r. Nr 72 poz. 452)	257
--	-----

Zarządzenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 sierpnia 2007 r. w sprawie nadania statutu Państwowej Inspekcji Pracy (M.P. Nr 58, poz. 657)	272
---	-----

Zarządzenie Nr 16 Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 grudnia 2007 r. w sprawie ustalenia siedzib i zakresu właściwości terytorialnej okręgowych inspektoratów pracy (M.P. Nr 92, poz. 1006)	275
--	-----

Zarządzenie Nr 18 Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 grudnia 2007 r. w sprawie ustalenia wzoru legitymacji służbowej pracowników Państwowej Inspekcji Pracy wykonujących lub nadzorujących czynności kontrolne (M.P. Nr 92, poz. 1007)	277
---	-----

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 sierpnia 2007 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach pracowników urzędów wojewódzkich wykonujących kontrolę legalności zatrudnienia, którzy stają się pracownikami Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. Nr 149, poz. 1053)	280
---	-----

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 sierpnia 2007 r. w sprawie określenia sposobu i trybu przejęcia toczących się postępowań sądowych i administracyjnych w zakresie zadań podlegających przekazaniu do Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. Nr 149, poz. 1054)	282
Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2007 r. w sprawie trybu i form współdziałania niektórych organów z Państwową Inspekcją Pracy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz legalności zatrudnienia. (Dz. U. Nr 250, poz. 1870)	284
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2007 r. w sprawie rzeczoznawców do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy. (Dz. U. Nr 247, poz. 1835)	288
Literatura.....	299

WYKAZ SKRÓTÓW

bhp	– bezpieczeństwo i higiena pracy
Biul. Urz. PIP	– Biuletyn Urzędowy PIP
Dz. U.	– Dziennik Ustaw
k.p.	– ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.)
k.p.a.	– ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.)
k.p.c.	– ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
k.p.k.	– ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
k.p.w.	– ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 106, poz. 1148 z późn. zm.)
k.w.	– ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 109, poz. 756 z późn. zm.)
MOP	– Międzynarodowa Organizacja Pracy
M.P.	– Monitor Polski
PIOŚ	– Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska
PIP	– ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. – Państwowa Inspekcja Pracy (Dz. U. Nr 89, poz. 589)
u.p.e.a	– ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. – Postępowanie egzekucyjne w administracji (tekst jedn. Dz. U. z 2005 r. Nr 229, poz. 1954 z późn. zm.)

WYKAZ SKRÓTÓW

US	– Urząd Skarbowy
WSA	– Wojewódzki Sąd Administracyjny
ZUS	– Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WPROWADZENIE

Komentowana ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy, weszła w życie dnia 1 lipca 2007 r. zastępując ustawę z dnia 6 marca 1981 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1362 z późn. zm.).

Rozszerzyła ona dotychczasowe uprawnienia Państwowej Inspekcji Pracy o kontrolę legalności zatrudnienia, wyposażyla inspektorów pracy w nowe środki prawne w postaci decyzji nakazujących wstrzymanie eksploatacji maszyn i urządzeń w sytuacji, gdy ich eksploatacja powoduje bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, zakazujących wykonywania pracy lub prowadzenia działalności w miejscach, w których stan warunków pracy stanowi bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi oraz nakazujących ustalenie, w określonym terminie, okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy.

Ustawa wprowadziła szereg zmian w innych przepisach m.in. w kodeksie pracy, kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia, kodeksie karnym, kodeksie postępowania karnego, ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji i innych, w celu poprawy skuteczności działań inspekcji w egzekwowaniu praw pracowników.

Podniesiono do 2000 zł górną granicę grzywny nakładanej w drodze mandatu za wykroczenia przeciwko prawom pracownika przez inspektora pracy i zaostorzono odpowiedzialność za popełnienie wykroczenia w warunkach recydywy, poprzez możliwość nałożenia grzywny do 5000 zł w stosunku do pracodawcy ukaranego wcześniej co najmniej dwukrotnie za popełnienie wykroczenia przeciwko prawom pracownika. Dolna granica grzywny dla wymienionych w kodeksie

pracy wykroczeń ustalona została na 1000 zł (zamiast dotychczasowych 20 zł), zaś górna na 30 000 zł (w miejsce 5000 zł).

W kodeksie karnym rozszerzono katalog przestępstw przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową o przestępstwo polegające na niewykonaniu orzeczenia sądu nakazującego wypłatę wynagrodzenia za pracę lub innego świadczenia pieniężnego ze stosunku pracy.

W postępowaniu karnym przyznano Państwowej Inspekcji Pracy status pokrzywdzonego, umożliwiając inspektorom pracy składanie zażaleń na postanowienia prokuratora o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego i na postanowienia o umorzeniu postępowania w sprawach o przestępstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową.

Zmiany w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji umożliwiają nakładanie wielokrotnych grzywnien nie tylko – jak było do dnia 30 czerwca 2007 r. – w przypadku niewykonania przez pracodawcę nakazu płacowego, ale także wówczas gdy nie został wykonany obowiązek z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. Podwyższono kwoty grzywnien nakładanych w celu przymuszenia do wykonania decyzji.

W niniejszym komentarzu szczegółowo omówiono uprawnienia PIP i środki służące ich realizacji, procedury odwoływania od decyzji inspektorów pracy, a także obowiązki i uprawnienia pracowników PIP. Załącznik stanowią konwencje MOP dotyczące działalności inspekcji pracy oraz przepisy wykonawcze wydane na podstawie zawartych w ustawie delegacji.

USTAWA

z dnia 13 kwietnia 2007 r.

o Państwowej Inspekcji Pracy

(Dz. U. Nr 89, poz. 589)

Rozdział 1

ORGANIZACJA PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI PRACY

Art. 1. [Zakres działania]

Państwowa Inspekcja Pracy jest organem powołanym do sprawowania nadzoru i kontroli przestrzegania prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, a także przepisów dotyczących legalności zatrudnienia i innej pracy zarobkowej w zakresie określonym w ustawie.

Zgodnie z art. 24 Konstytucji RP, praca znajduje się pod ochroną państwa, które przewiduje dla siebie prawo sprawowania w tym zakresie nadzoru. Obowiązek powołania systemu inspekcji dla „zapewnienia stosowania przepisów prawnych, dotyczących warunków

pracy i ochrony pracowników przy wykonywaniu ich zawodu” wynika również z Konwencji nr 81 MOP w sprawie inspekcji pracy w przemyśle i handlu, ratyfikowanej przez Polskę 19 kwietnia 1995 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 72, poz. 450 i 451).

Od 1 stycznia 2004 r. postanowienia dotyczące Państwowej Inspekcji Pracy jako wyspecjalizowanego centralnego organu państwowego sprawującego w imieniu państwa nadzór i kontrolę przestrzegania prawa pracy, w tym przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, znalazły swoje miejsce już nie tylko w ustawie z dnia 6 marca 1981 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1362 z późn. zm.) w rozdziale IIb kodeksu pracy.

W świetle uregulowań najnowszej komentowanej ustawy, Państwowa Inspekcja Pracy sprawuje nadzór i kontrolę w zakresie przestrzegania przepisów prawa pracy, w szczególności bezpieczeństwa i higieny pracy, a także (od 1 lipca 2007 r.) przepisów dotyczących legalności zatrudnienia i innej pracy zarobkowej.

Organizacja i zakres działania Państwowej Inspekcji Pracy opiera się na następujących założeniach:

- państwowym charakterze inspekcji pracy w Polsce (PIP jest organem państwowym);
- podległości inspekcji pracy Sejmowi RP (PIP nie wchodzi w skład administracji rządowej);
- terytorialności i trójszczeblowej strukturze organizacyjnej;
- powszechności (obejmuje nadzorem i kontrolą wszystkie podmioty, na rzecz których wykonywana jest praca, niezależnie czy są pracodawcami czy nie);
- współpracy z innymi państwowymi i społecznymi organami nadzoru i kontroli;
- ustawowego charakteru uprawnień organów inspekcji pracy i niezawisłości inspektorów pracy w sprawowaniu czynności nadzorczych i kontrolnych.

Art. 2. [Podporządkowanie]

Państwowa Inspekcja Pracy podlega Sejmowi. Nadzór nad Państwową Inspekcją Pracy w zakresie określonym w ustawie sprawuje Rada Ochrony Pracy.

Inspekcja pracy powstała na mocy tymczasowego dekretu Naczelnika Państwa Polskiego Józefa Piłsudskiego z dnia 13 stycznia 1919 r. (Dz. U. Nr 5, poz. 90), jako organ administracji państwowej nadzorujący stosowanie przepisów o ochronie pracy we wszystkich dziedzinach pracy najemnej. Wówczas inspekcja pracy podlegała Ministrowi Pracy i Polityki Socjalnej.

Dekretem z dnia 10 listopada 1954 r. o przejęciu przez związki zawodowe zadań w dziedzinie wykonywania ustaw o ochronie, bezpieczeństwie i higienie pracy oraz sprawowaniu inspekcji pracy (Dz. U. Nr 52, poz. 260 z późn. zm.), kompetencje Ministra Pracy i Polityki Socjalnej przekazane zostały związkom zawodowym, inspekcję zaś przekształcono w inspekcję branżową. Inspektorzy pracy sprawowali wówczas nadzór nad przestrzeganiem przepisów prawa pracy przez zakłady pracy, w których działały związki zawodowe, przez które byli powoływani.

Państwową Inspekcję Pracy w obecnym dziś kształcie utworzyła ustawa z dnia 6 marca 1981 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1362 z późn. zm.). Stała się ona podległym Sejmowi organem nadzoru i kontroli przestrzegania prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Ta podległość została zachowana w obecnej ustawie, co jest rozwiązaniem wyjątkowym dla tego rodzaju inspekcji w Europie.

Działalność Państwowej Inspekcji Pracy nadzoruje Rada Ochrony Pracy, powoływana na czteroletnią kadencję, w której skład wchodzi 30 członków powoływanych spośród posłów, senatorów i kandydatów zgłoszonych przez Prezesa Rady Ministrów oraz przez organizacje związkowe i organizacje pracodawców reprezentatywne w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego (Dz. U. Nr 100, poz. 1080 z późn. zm.), a także przez inne

organizacje społeczne zajmujące się problematyką ochrony pracy. Do Rady powołuje się także ekspertów i przedstawicieli nauki.

Zadaniem Rady jest wyrażanie stanowiska w sprawach z zakresu działania Państwowej Inspekcji Pracy, w szczególności dotyczących: programów działalności i zadań Państwowej Inspekcji Pracy, okresowych ocen jej działalności oraz wniosków wynikających z tych ocen, problemów ochrony pracy o zasięgu ogólnokrajowym.

Art. 3. [Struktura organizacyjna]

1. Jednostkami organizacyjnymi Państwowej Inspekcji Pracy są: Główny Inspektorat Pracy oraz okręgowe inspektoraty pracy.

2. Państwową Inspekcją Pracy kieruje Główny Inspektor Pracy przy pomocy zastępców.

Przepis ten zakłada terytorialność i trójszczeblowość struktury organizacyjnej.

Jednostkami organizacyjnymi Państwowej Inspekcji Pracy są: Główny Inspektorat Pracy oraz 16 okręgowych inspektoratów pracy (w obrębie których funkcjonują oddziały terenowe), organami zaś – Główny Inspektor Pracy, okręgowi inspektorzy pracy oraz, działający w ramach właściwości terytorialnej okręgowych inspektoratów pracy, inspektorzy pracy.

Główny Inspektor Pracy kieruje Głównym Inspektoratem Pracy przy pomocy trzech zastępców – zastępcy do spraw organizacji, zastępcy do spraw nadzoru i zastępcy do spraw prewencji oraz dyrektorów i kierowników komórek organizacyjnych.

Art. 4. [Powolywanie Głównego Inspektora Pracy]

1. Głównego Inspektora Pracy powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu po zasięgnięciu opinii Rady Ochrony Pracy.

2. Główny Inspektor Pracy pełni obowiązki do dnia powołania jego następcy.

3. Zastępców Głównego Inspektora Pracy powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu, na wniosek Głównego Inspektora Pracy.

Szereg uprawnień związanych z funkcjonowaniem Państwowej Inspekcji Pracy spoczywa na Marszałku Sejmu, który powołuje i odwołuje Głównego Inspektora Pracy oraz jego zastępców, ustala organizację wewnętrzną PIP, siedziby i zakres właściwości terytorialnej okręgowych inspektoratów pracy oraz wzory druków do stosowania przez inspektorów pracy. Do kompetencji Marszałka należy także powoływanie członków organu nadzorczego nad Państwową Inspekcją Pracy, czyli Rady Ochrony Pracy, a także określanie zasad reprezentacji w Radzie oraz wysokość diet członków Rady za udział w jej pracach.

Art. 5. [Właściwość miejscowa]

1. Okręgowy inspektorat pracy obejmuje zakresem swojej właściwości terytorialnej obszar jednego lub więcej województw. W okręgowych inspektoratach pracy mogą być tworzone oddziały.

2. Okręgowym inspektoratem pracy kieruje okręgowy inspektor pracy przy pomocy zastępców.

3. Okręgowych inspektorów pracy oraz ich zastępców powołuje i odwołuje Główny Inspektor Pracy.

Inspekcję tworzy 16 okręgowych inspektoratów pracy, obejmujących swoją właściwością terytorialną jedno województwo. Na czele każdego okręgowego inspektoratu pracy stoi okręgowy inspektor pracy i jego dwaj zastępcy.

Art. 6. [Uprawnienia Marszałka Sejmu]

1. Marszałek Sejmu na wniosek Głównego Inspektora Pracy ustali, w drodze zarządzenia:

- 1) statut Państwowej Inspekcji Pracy, określający jej organizację wewnętrzną;**
- 2) siedziby i zakres terytorialnej właściwości okręgowych inspektoratów pracy.**

2. Zarządzenia Marszałka Sejmu w sprawach, o których mowa w ust. 1, podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Statut Państwowej Inspekcji Pracy nadany Zarządzeniem Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 sierpnia 2007 r. w sprawie nadania statutu Państwowej Inspekcji Pracy (M.P. Nr 58, poz. 657) określa podstawowe założenia organizacji i funkcjonowania jednostek organizacyjnych Państwowej Inspekcji Pracy, a w szczególności strukturę organizacyjną Głównego Inspektoratu Pracy, jak również funkcjonowanie organów doradczych i konsultacyjnych Głównego Inspektora Pracy. Nowy statut zastąpił statut obowiązujący pod rządami ustawy z dnia 6 marca 1981 r., wprowadzony zarządzeniem Marszałka Sejmu z dnia 25 października 2002 r. w sprawie nadania statutu Państwowej Inspekcji Pracy (M.P. Nr 54, poz. 740 z późn. zm., M.P. z 2004 r. Nr 15, poz. 233), wprowadzając zmiany w organizacji Głównego Inspektoratu Pracy odpowiadające nowym zadaniom ustawowym (zwiększenie zakresu działania Państwowej Inspekcji Pracy o kontrolę legalności zatrudnienia oraz realizacja przez Państwową Inspekcję Pracy nowych zadań w dziedzinie prewencji ochrony pracy). Obok funkcjonujących już komórek organizacyjnych, wchodzących w skład Głównego Inspektoratu Pracy, takich jak: Gabinet Głównego Inspektora Pracy, Departament Warunków Pracy, Departament Prawny, Departament Analiz i Statystyki, Departament Organizacyjny, Departament Budżetu i Finansów, Sekcja Audytu Wewnętrznego, Sekcja Kontroli Wewnętrznej i Skarg, Kancelaria Tajna, utworzony został nowy Departament Legalności Zatrudnienia oraz przekształcono Departament Prewencji i Departament Informacji i Promocji w jeden Departament Prewencji i Promocji z równoczesnym wydzieleniem Biura Informacji.

Art. 7. [Rada Ochrony Pracy]

1. Powołuje się Radę Ochrony Pracy, zwaną dalej „Radą”, jako organ nadzoru w sprawach dotyczących przestrzegania prawa pracy,

w tym bezpieczeństwa i higieny pracy, a także legalności zatrudnienia oraz działalności Państwowej Inspekcji Pracy.

2. W skład Rady wchodzi 30 członków, w tym przewodniczący, zastępcy przewodniczącego, sekretarz i członkowie, których powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu. Kadencja Rady trwa cztery lata.

3. Członkowie Rady pełnią obowiązki do dnia powołania nowych członków.

4. Członków Rady powołuje się spośród posłów, senatorów i kandydatów zgłoszonych przez Prezesa Rady Ministrów oraz przez organizacje związkowe i organizacje pracodawców reprezentatywne w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego (Dz. U. Nr 100, poz. 1080, z późn. zm.²⁾), a także przez inne organizacje społeczne zajmujące się problematyką ochrony pracy. Do Rady powołuje się także ekspertów i przedstawicieli nauki.

5. W skład Rady nie można powołać pracownika Państwowej Inspekcji Pracy, chyba że korzysta on z urlopu bezpłatnego udzielonego w celu wykonywania funkcji z wyboru.

6. Zasady reprezentacji w Radzie oraz wysokość diety członków Rady za udział w jej pracach określa Marszałek Sejmu w drodze zarządzenia.

7. Do zadań Rady należy wyrażanie stanowiska w sprawach z zakresu działania Państwowej Inspekcji Pracy, w szczególności dotyczących:

- 1) programów działalności i zadań Państwowej Inspekcji Pracy;
- 2) okresowych ocen działalności Państwowej Inspekcji Pracy oraz wniosków wynikających z tych ocen;
- 3) problemów ochrony pracy o zasięgu ogólnokrajowym.

8. Rada wyraża opinię o kandydatach na stanowiska Głównego Inspektora Pracy i jego zastępców oraz okręgowych inspektorów pracy.

9. Rada działa na podstawie uchwalonego przez siebie regulaminu, zatwierdzonego przez Marszałka Sejmu.

Do najważniejszych zadań Rady Ochrony Pracy należy: ocena działalności Państwowej Inspekcji Pracy, wyrażanie stanowiska na temat

programów działalności Państwowej Inspekcji Pracy oraz wniosków wynikających z tych ocen, opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących problematyki ochrony pracy, inicjowanie prac związanych z ratyfikacją konwencji międzynarodowych oraz międzynarodowych norm z zakresu ochrony pracy i ergonomii, występowanie do organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz organizacji pracodawców i pracobiorców w sprawach związanych z ochroną pracy, ocena problemów ochrony pracy o zasięgu ogólnokrajowym – człowiek w środowisku pracy.

Na swoich posiedzeniach Rada Ochrony Pracy zajmuje się problemami ochrony pracy, ustalonymi w planie pracy na dany rok. Główny Inspektor Pracy przedstawia Radzie coroczne sprawozdania z działalności PIP i programy jej działania na kolejne lata oraz informacje przewidziane w programie działania Rady dotyczące np. przestrzegania przepisów prawa pracy, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy w placówkach handlowych, bezpieczeństwa pracy w transporcie wewnątrzzakładowym, ze szczególnym uwzględnieniem użytkowania wózków jezdniowych i przenośników, czy współpracy PIP z partnerami społecznymi, bezpieczeństwa pracy w budownictwie.

Art. 8. [Ośrodek Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy]

1. Państwowa Inspekcja Pracy prowadzi placówkę szkoleniową Ośrodek Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy im. Profesora Jana Rosnera we Wrocławiu, zwaną dalej „Ośrodkiem”.

2. Do zadań Ośrodka należy szkolenie i doskonalenie kadr Państwowej Inspekcji Pracy oraz upowszechnianie wiedzy i informacji, a także doradztwo w zakresie ochrony pracy.

3. Główny Inspektor Pracy nadaje Ośrodkowi statut oraz, na wniosek dyrektora Ośrodka, określa jego szczegółową organizację wewnętrzną.

Ośrodek Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy im. prof. Jana Rosnera we Wrocławiu od 55 lat prowadzi działalność w zakresie przygotowania i doskonalenia kadr Państwowej Inspekcji Pracy oraz upo-

wszechniania wiedzy, informacji i doradztwa z dziedziny ochrony pracy. Zgodnie ze statutem Ośrodek organizuje kursy szkoleniowe dla kandydatów na inspektorów pracy, kursy doskonalące dla inspektorów pracy oraz na zasadach komercyjnych – szkolenia i doskonalenie pracowników służb bezpieczeństwa i higieny pracy, szkolenia i doskonalenie pracodawców, pracobiorców oraz partnerów społecznych, a także sympozja i seminaria.

Art. 9. [Nadawanie uprawnień rzeczoznawcy do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy]

1. Główny Inspektor Pracy nadaje uprawnienia rzeczoznawcy do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy na wniosek Komisji Kwalifikacyjnej do Oceny Kandydatów na Rzeczoznawców, zwanej dalej „Komisją”, oraz prowadzi centralny rejestr wydanych uprawnień.

2. Uprawnienia rzeczoznawcy do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy, zwanego dalej „rzeczoznawcą”, mogą być nadane osobie, która:

- 1) ukończyła wyższe studia techniczne;**
- 2) legitymuje się co najmniej 5-letnią praktyką zawodową w zakresie ukończonego kierunku studiów;**
- 3) ukończyła kurs przygotowujący do opiniowania projektów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ergonomii, przeprowadzony przez podmiot upoważniony przez Głównego Inspektora Pracy, według programu zatwierdzonego przez Głównego Inspektora Pracy;**
- 4) złożyła, z wynikiem pozytywnym, egzamin przed Komisją.**

3. Nadane uprawnienia upoważniają rzeczoznawcę do opiniowania projektów nowo budowanych lub przebudowywanych obiektów budowlanych albo ich części, w których przewiduje się pomieszczenia pracy, pod względem zgodności z przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz wymaganiami ergonomii.

4. Główny Inspektor Pracy, z własnej inicjatywy lub na wniosek właściwego okręgowego inspektora pracy, może cofnąć uprawnienia rzeczoznawcy w przypadku wydania przez niego opinii naruszającej w sposób rażący przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy. Główny Inspektor Pracy może także cofnąć uprawnienia rzeczoznawcy na

wniosek okręgowego inspektora pracy, właściwego ze względu na lokalizację obiektu budowlanego, w przypadku stwierdzenia podczas odbioru tego obiektu lub jego eksploatacji, że w opinii wydanej przez rzeczoznawcę nie uwzględniono istotnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy. Decyzja o cofnięciu uprawnień rzeczoznawcy powinna być podjęta po uprzednim rozpatrzeniu jego wyjaśnień.

5. Członków Komisji, na 4-letnią kadencję, powołuje Główny Inspektor Pracy w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy spośród kandydatów zgłoszonych przez:

- 1) Główny Urząd Nadzoru Budowlanego;
- 2) organizacje techniczne, stowarzyszenia zawodowe, izby samorządu zawodowego określone w ustawie o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów oraz spośród przedstawicieli nauki i pracowników Państwowej Inspekcji Pracy. W skład Komisji wchodzi 8 osób.

6. Główny Inspektor Pracy w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy może odwołać członka Komisji:

- 1) na wniosek podmiotu, który zgłosił jego kandydaturę;
- 2) w przypadku systematycznego nieuczestniczenia w pracach Komisji.

7. Członkowie Komisji otrzymują za udział w pracach Komisji wynagrodzenie, a także diety i zwrot kosztów podróży na zasadach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 77^s § 2 Kodeksu pracy.

8. Koszty związane z przygotowaniem kandydatów na rzeczoznawców, podnoszeniem kwalifikacji przez rzeczoznawców oraz nadawaniem uprawnień rzeczoznawcom, ustalone przez Głównego Inspektora Pracy, ponosi odpowiednio kandydat na rzeczoznawcę lub rzeczoznawca.

9. Minister właściwy do spraw pracy po zasięgnięciu opinii Głównego Inspektora Pracy określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe warunki oraz tryb nadawania i cofania uprawnień rzeczoznawców, a także wymagania dotyczące przygotowania kandydatów na rzeczoznawców i podnoszenia kwalifikacji przez rzeczoznawców, biorąc pod uwagę poziom wykształcenia, dotychczasową praktykę zawodową w zakresie opiniowania projektów obiektów budowlanych, a także konieczność okresowego szkolenia;

- 2) zakres nadawanych uprawnień, o którym mowa w ust. 3, wzór uprawnień rzeczoznawcy, wzór klauzuli i pieczęci imiennej oraz wzór rejestru opiniowanych projektów, biorąc pod uwagę rodzaj budownictwa i podział na grupy projektowe;**
- 3) wymagania dotyczące opinii rzeczoznawców o projektach nowo budowanych lub przebudowywanych obiektów budowlanych albo ich części, w których przewiduje się wykonywanie pracy, oraz tryb postępowania odwoławczego od tych opinii, biorąc pod uwagę specyfikę, charakter i przeznaczenie obiektu budowlanego, a także zgodność przyjętych rozwiązań z obowiązującymi przepisami i normami;**
- 4) tryb powoływania i odwoływania członków Komisji, sposób działania tej Komisji i przeprowadzania egzaminu, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego funkcjonowania Komisji; wysokość wynagrodzenia członków Komisji, biorąc pod uwagę zakres wykonywanych czynności.**

Z dniem 1 stycznia 2008 r. warunki nadawania uprawnień rzeczoznawcom, tryb ich egzaminowania, skład komisji egzaminacyjnej i zasady wynagradzania jej członków, a także wymogi dotyczące ich opinii określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2007 r. w sprawie rzeczoznawców do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. nr 247, poz. 1835), które zastąpiło rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 maja 1996 r. w sprawie uprawnień rzeczoznawców do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy, zasad opiniowania projektów obiektów budowlanych, w których przewiduje się pomieszczenia pracy, oraz trybu powoływania członków Komisji Kwalifikacyjnej do Oceny Kandydatów na Rzeczników (Dz. U. Nr 62, poz. 290 z późn. zm.).

W świetle postanowień komentowanego przepisu Główny Inspektor Pracy nadaje uprawnienia, które upoważniają rzeczoznawcę do opiniowania projektów nowo budowanych lub przebudowywanych obiektów budowlanych albo ich części, w których przewiduje się pomieszczenia pracy, pod względem zgodności z przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz wymaganiami ergonomii, w jednej lub więcej grupach uprawnień np.: budownictwo powszechne i komunalne, rolno-spożywcze czy przemysłowe.

Nadane uprawnienia mogą zostać przez Głównego Inspektora Pracy cofnięte – z własnej inicjatywy lub na wniosek okręgowego inspektora pracy – w przypadku wydania przez rzeczoznawcę opinii naruszającej w sposób rażąco przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy lub w przypadku stwierdzenia podczas odbioru tego obiektu lub jego eksploatacji, że w opinii wydanej przez rzeczoznawcę nie uwzględniono istotnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy. Decyzję o cofnięciu uprawnień Główny Inspektor Pracy podejmuje po zapoznaniu się z wyjaśnieniami rzeczoznawcy, którego ujawnione naruszenia i nieprawidłowości dotyczą.

Główny Inspektor Pracy prowadzi centralny rejestr wydanych uprawnień.

Rzeczoznawca opiniuje projekty, uwzględniając specyfikę, charakter i przeznaczenie obiektu budowlanego lub jego części, a zwłaszcza warunki wynikające z części technologicznej projektu. Sprawdza przede wszystkim zgodność przyjętych rozwiązań z przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy, wymaganiami ergonomii oraz z Polskimi Normami, a także – czy przyjęte rozwiązania likwidują bądź ograniczają zagrożenia, jakie może spowodować projektowany proces technologiczny.

Po przeprowadzeniu analizy projektu, rzeczoznawca umieszcza na rzucie podstawowym projektu klauzulę zawierającą opinię oraz pieczęć imienną (wg wzoru określonego w rozporządzeniu). Prowadzi rejestr wydanych opinii. Inwestor, jednostka projektowania lub projektant mogą zakwestionować opinię rzeczoznawcy zwracając się w terminie 14 dni od jej otrzymania do okręgowego inspektora pracy w obszarze właściwości którego leży projektowany obiekt, o ocenę prawidłowości rozwiązań przyjętych w projekcie. Stanowisko okręgowego inspektora pracy w tej kwestii jest ostateczne i nie przysługuje od niego odwołanie. Rozporządzenie zakazuje rzeczoznawcom, będącym jednocześnie projektantami, opiniowania projektów przez nich opracowanych, a tym którzy są jednocześnie inspektorami pracy – opiniowania projektów obiektów budowlanych albo ich części, w których przewiduje się pomieszczenia pracy, jeżeli dokonuje kontroli zgodności wykonania tych obiektów z projektem. Rozporządzenie z 19 grudnia 2007 r. szczegółowo określa zasady egzaminowania kandydatów na rzeczoznawców, skład komisji egzaminacyjnej i zasady wynagradzania jej członków.

Rozdział 2

ZADANIA PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI PRACY

Art. 10. [Zadania Państwowej Inspekcji Pracy]

1. Do zadań Państwowej Inspekcji Pracy należy:

- 1) nadzór i kontrola przestrzegania przepisów prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów dotyczących stosunku pracy, wynagrodzenia za pracę i innych świadczeń wynikających ze stosunku pracy, czasu pracy, urlopów, uprawnień pracowników związanych z rodzicielstwem, zatrudniania młodocianych i osób niepełnosprawnych;**
- 2) kontrola przestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy przy projektowaniu budowy, przebudowy i modernizacji zakładów pracy oraz stanowiących ich wyposażenie maszyn i innych urządzeń technicznych oraz technologii;**
- 3) kontrola legalności zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, wykonywania działalności oraz kontrola przestrzegania obowiązku:**
 - a) informowania powiatowych urzędów pracy o zatrudnieniu bezrobotnego lub powierzeniu mu wykonywania innej pracy zarobkowej,**
 - b) informowania powiatowych urzędów pracy przez bezrobotnych o podjęciu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności,**
 - c) opłacania składek na Fundusz Pracy,**

- d) dokonania wpisu do rejestru agencji zatrudnienia działalności, której prowadzenie jest uzależnione od uzyskania wpisu do tego rejestru,
 - e) prowadzenia agencji zatrudnienia zgodnie z warunkami określonymi w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 4) kontrola legalności zatrudnienia, innej pracy zarobkowej oraz wykonywania pracy przez cudzoziemców;
- 5) uczestnictwo w przejmowaniu do eksploatacji wybudowanych lub przebudowanych obiektów budowlanych albo ich części w zakresie ustalonym w odrębnych przepisach;
- 6) kontrola wyrobów wprowadzanych do obrotu pod względem spełniania przez nie wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, określonych w odrębnych przepisach;
- 7) podejmowanie działań polegających na zapobieganiu i eliminowaniu zagrożeń w środowisku pracy, a w szczególności:
 - a) badanie i analizowanie okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy oraz kontrola stosowania środków zapobiegających tym wypadkom,
 - b) analizowanie przyczyn chorób zawodowych oraz kontrola stosowania środków zapobiegających tym chorobom,
 - c) inicjowanie prac badawczych w dziedzinie przestrzegania prawa pracy, a w szczególności bezpieczeństwa i higieny pracy,
 - d) inicjowanie przedsięwzięć w sprawach ochrony pracy w rolnictwie indywidualnym,
 - e) udzielanie porad i informacji technicznych służących eliminowaniu zagrożeń dla życia i zdrowia pracowników, a także porad i informacji w zakresie przestrzegania prawa pracy;
- 8) współdziałanie z organami ochrony środowiska w zakresie kontroli przestrzegania przez pracodawców przepisów o przeciwdziałaniu zagrożeniom dla środowiska;
- 9) kontrola przestrzegania wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy, określonych w ustawie z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. z 2007 r. Nr 36, poz. 233);
- 10) opiniowanie projektów aktów prawnych z zakresu prawa pracy;

- 11) prawo wnoszenia powództw, a za zgodą osoby zainteresowanej – uczestnictwo w postępowaniu przed sądem pracy, w sprawach o ustalenie istnienia stosunku pracy;
- 12) wydawanie i cofanie zezwoleń w przypadkach, o których mowa w art. 304⁵ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.³⁾);
- 13) udzielanie na pisemny wniosek osoby zainteresowanej informacji o minimalnych warunkach zatrudnienia pracowników, określonych w dziale drugim rozdziale IIa ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy;
- 14) współpraca z urzędami państw członkowskich Unii Europejskiej odpowiedzialnymi za nadzór nad warunkami pracy i zatrudnienia pracowników, polegająca na:
 - a) udzielaniu informacji o warunkach zatrudnienia pracowników skierowanych do wykonywania pracy na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej na określony czas, przez pracodawcę mającego siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) informowaniu o stwierdzonych wykroczeniach przeciwko prawom pracowników skierowanych do wykonywania pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na określony czas przez pracodawcę mającego siedzibę w państwie będącym członkiem Unii Europejskiej,
 - c) wskazywaniu organu nadzoru nad rynkiem pracy, właściwego do udzielania żądanej informacji ze względu na zakres jego działania;
- 15) ściganie wykroczeń przeciwko prawom pracownika określonych w Kodeksie pracy, wykroczeń, o których mowa w art. 119–123 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001, z późn. zm.⁴⁾), a także innych wykroczeń, gdy ustawy tak stanowią oraz udział w postępowaniu w tych sprawach w charakterze oskarżyciela publicznego;

16) wykonywanie innych zadań określonych w ustawie i przepisach szczególnych.

2. Do zadań Państwowej Inspekcji Pracy należy ponadto nadzór i kontrola zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy:

- 1) osobom fizycznym wykonującym pracę na innej podstawie niż stosunek pracy oraz osobom wykonującym na własny rachunek działalność gospodarczą w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę lub przedsiębiorcę, niebędącego pracodawcą, na rzecz którego taka praca jest świadczona;**
- 2) przez podmioty organizujące pracę wykonywaną przez osoby fizyczne na innej podstawie niż stosunek pracy, w ramach prac społecznie użytecznych;**
- 3) osobom przebywającym w zakładach karnych i zakładach poprawczych, wykonującym pracę, a także żołnierzom w służbie czynnej, wykonującym powierzone im prace.**

3. Państwowa Inspekcja Pracy sprawuje także nadzór i kontrolę zapewnienia przez pracodawcę bezpiecznych i higienicznych warunków zajęć odbywanych na jego terenie przez studentów i uczniów niebędących pracownikami.

4. Państwowa Inspekcja Pracy może podejmować działania w zakresie prowadzenia badań oraz analizowania czynników szkodliwych i uciążliwych w środowisku pracy.

1.1. Nadzorem i kontrolą Państwowej Inspekcji Pracy, zgodnie z art. 1 ustawy, objęte jest przestrzeganie przez pracodawców przepisów prawa pracy.

Kontrola polega na sprawdzeniu, czy stan rzeczywisty w określonej materii jest zgodny z ustalonym wzorcem (w przypadku PIP – z przepisami prawa pracy), natomiast nadzór to rozstrzygnięcia władcze (decyzje) wobec podmiotów kontrolowanych. Ustalenia dokonane podczas kontroli stanowią podstawę zastosowania środków nadzorczych, choć możliwa jest również kontrola, która nie uruchamia aktów nadzorczych.